

להבין ענין תקיעת שופר

בס"ד

להבין* ענין תקיעת שופר (עפ"י כוונת* הבעש"ט ז"ל). דהנה יש להקדים תחלה הקדמה אחת בענין קול ודבור. והוא אשר אנו רואים בקול ודבור, שיש בחי' ממוצע בין הקול והדבור שאינו בערך הקול וגם לא בערך הדבור. דהנה אמיתות ענין הקול הוא רק קול פשוט מורכב מאמ"ר [=אש מים רוח] ונקרא רוח או הכל בלבד, ואינו כגדר אותיות הדבור כלל. ובחי' ענין הדבור הוא דוקא בבחי' הברת אותיות מחולקים ונמשכים באופנים שונים ומורכבים יחד כו', ונמצא רחוק ערך מהות הדבור ממהות הקול הפשוט שיוצא מהכל הלב. אמנם אנו רואים שהקול והדיבור יש להם חיבור והתקשרות זה עם זה, שהרי הקול הפשוט יוצא בה' מוצאות הפה ומתחלק לאותיות הדבור, וכמו שכתוב בזהר¹ דקול ודבור כמו כלל ופרט דפרט צריך לכלל וכלל צריך לפרט כו'².

אך הענין הוא, שיש בחי' ממוצע המחברם והוא אשר אנו רואים בחוש שאי אפשר שיומשך קול פשוט מהכל הלב בהכל הפה בלי הברת אות א' על כל פנים. כי בלא הברת אות א' אי אפשר שישמע קול הפשוט במציאות כלל, שהרי כשיוצא הקול הרי קול זה נשמע בהברת אות א' כמו אַ או הַא וכיוצא, או בניקוד אחר אַ אַ או בהברת אות אחר כמו גַדֶּף או בנקוד אחר גַדְּ או במלאפום גו, אבל בלי הברת אות כלל לא ימצא מציאת הקול כלל. ואמנם אף על פי שנשמע הקול בהברת אות א' כמו אַ או אַ הרי אין ההברה הזאת בשלימות אות האלף כמו שהוא בא באותיות הדבור, שכשצריך לדבר בדבור אות האלף בהכרח יאמר ג' אותיות שבו אלף למד פא, ואם לאו אינו אות א' הנאמר בדבור. ואף על פי שגם בדבור כשמדבר תיבה אחת המצורפת מה' מוצאות, כמו אמר, הרי גם כן לא יאמר רק הא' בלי מילוי שלו בלמ"ד פ"א, זהו דוקא בהרכבת האותיות וצירופיהן כשמתחברין יחד שאינו מדבר כל אות במילוי שלו רק כמו שהוא נשמע בקול בלבד רק שמחבר ב' וג' אותיות יחד כמו ג' אותיות אמר. וכמו שאותיות הללו נשמעים בקול, כל אחד בפני עצמו, מתחברים בדבור אחד, כי גם האותיות של הדבור הן בחי' קול רק שהן בבחי' הברה וקול מקור להם להיות ההברה בחיתוך האותיות של הקול דוקא וד"ל. אבל כשמדבר רק אות א' בדבור בהכרח שיאמרנו במילוי שלו כמו ריש וצדיק ותיו וכהאי גוונא, מה שאין כן באות א' הנשמע בקול פשוט כו' וד"ל. והנה על פי הרוב אין בקול הפשוט היוצא מהכל הלב רק הברת אות הא' דוקא כמו אַ או אַ כו' ולא הברת אות אחר.

(* מאמר זה נדפס ב"סדר תפלות מכל השנה עפ"י נוסח האריז"ל עם פירוש המלות עפ"י דא"ח" [=סידור עם דא"ח] רמד, ג (488). בנוסף נמצא (בשינויים ובקיצור לשון) בבוך להבין שרש ענין הפרסא (מח, ב). "שמח תשמח — סלונים", נדפס במאמרי אדה"ז — אתהלך לאזניא (ע' קכד).

כ"ק אדמו"ר (מהור"י) נ"ע הי' מצוה להתקוע ללמוד בימי ראש השנה בבוקר מאמר זה. — הטעם י"ל בפשיטות, מפני שבדרוש הזה מבוארות כוונות התקיעות. — מובן מעצמו שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות תקיעת שופר כמבואר בפוסקים (ספר המנהגים, עמ' 56 ובהערה שם). כל המראי מקומות הניתנים בזה הם מהמו"ל.

כוונת הבעש"ט ז"ל: נדפס בסידור עם דא"ח עמ' ו [שט"ז] ואילך. עיי"ש.

(1 ח"א רמו, ב: 2) תורת כהנים ריש פרשת ויקרא:

להבין ענין תקיעת שופר

והנה להבין הטעם לשמיעת הברת אות א' בקול, מאחר שהוא מובדל מערך אותיות הדבור כנ"ל, וגם למה בהברת אות הא' דוקא, הנה יש להקדים הקדמה אחת בכל התהוות דבר מדבר שנקרא משפיע ומקבל, הנה אי אפשר שיומשך התהוות המקבל מן המשפיע כי אם באופן שיומשך תחלה דבר אחד ממוצע שיהיה כלול מבחי' מהות המשפיע ומבחי' מהות המקבל, ועל ידו יומשך ההשפעה מן המשפיע למקבל, לפי שאין ערך כלל בין המשפיע והמקבל, ואיך יתצמצם המשפיע כל כך להיות נתהווה ממנו דבר מה שאינו מערכו. אך צריך להיות תחלה דבר מה הממוצע שיש בו מבחי' דבר של התהוות מציאת העלול המקבל שיתלבש בו המשפיע, ואז יכול להשפיע ולהוות דבר של מהות העלול שאינו מערכו וכמו כן בלתי אמצעית דבר מה הממוצע שיש בו מבחי' המשפיע לא היה העלול המקבל יכול לקבל מעצם מהות המשפיע מפני שאינו מערך המשפיע כלל (וכמו שכתוב במ"א בענין גרעין הנרקב בארץ שמבחי' רוחניות הגרעין עולה ונכלל בכח הצומח דהיינו כח הצמיחה שבו, והוא הממשיך כח הצומח הרוחני להצמיח מחדש חטה גשמית. כי ע"י כח הרוחני שבגרעין יוכל הכח הצומח הרוחני להתלבש בו ולהצמיח מהות גשמי כו').

ודוגמא לדבר, הנה אור ההשכלה רוחניות הוא, ומתלבש במדות שבשכל תחלה ועל ידן יומשך השכל למהות אחר, כמו למהות התפעלות המדות מצד שכל וטעם, הרי מקור התפעלות המדות היה כלול תחלה בשכל הרוחני ע"י בחי' המדות שבו, כי בחי' המדות הללו הן מעין התפעלות המדות ומקור להן, והן גם כן מבחי' אחרונה שבכח השכל הרוחני, כידוע שמבחי' האחרונה שבעליון נעשה מקור לתחתון³, והוא הנקרא בחי' ממוצע. וכמו כן מן המדות לאותיות הדיבור, דהיינו מהבל הלב שהוא קול פשוט, אי אפשר שיקבל הדיבור מהבל קול זה שבלב, בלתי בחי' ממוצע שהוא מבחי' הברת אות הא', שנשמע בקול זה שהוא מקור וראשון לכל האותיות שבדבור, ויש בו מבחי' כללות הדבור והוא מבחי' אחרונה שבהבל הלב, כאשר יוצא אור שפע הבל הלב להתחלק בה' מוצאות הפה אחה"ע מהגרון כו'. ומפני שבחי' הבל הלב היוצא בה' מוצאות מקדים תחלה להתלבש בדבר שהוא מבחי' האותיות ומקור להן, והוא הברת אות הא' דוקא, אז יכול להתחלק הקול באותיות פרטיים באמצעית אות הברה דא', שנשמע בקול פשוט המחלק הברת אותיות פרטיים כו'.

ויובן זה על דרך דוגמא, כשצריך לומר תיבת ויאמר שיש בו ה' אותיות מחולקים מכמה מוצאות מחולקים, הא' מן מוצא הגרון והוי"ו והמ"ם ממוצא השפתים דבומ"ף מהשפתים, והרי"ש מן השינים כידוע⁴. והנה בקול הפשוט בתחלת מציאתו מהבל הלב להתחלק בג' מוצאות הללו, גרון ושינים ושפתיים, בשביל הברת תיבה זו דויאמר, הרי לא יצא מהבל הלב רק קול אחד פשוט באות א' כנ"ל, והוא המתחלק לג' מוצאות הללו להוציא אותיות מחולקים הללו אות א' מן הגרון ווי"ו רי"ש מן השינים והשפתים. ונמצא ע"י אות א' הנשמע

(3) ראה עץ חיים שער העקודים (ו) פרק ב. שער כסא הכבוד (מו) פרק ה. לקוטי תורה שלח לט, ג:

(4) ספר יצירה ב, א. וראה תניא אגה"ק סימן ה (דף קז, ב):

להבין ענין תקיעת שופר

בהברת קול הפשוט טרם בואו בה' מוצאות, נמשך הקול להתחלק בתיבת ויאמר, והיא מפני שבחי' הקול הזה שבהברת אות א' הנמשך לאותיות תיבת ויאמר, הוא בחי' ממוצע שהוא מבחי' האחרונה שבעצמות קול הבל הלב עצמו, ויש בו מבחי' מקור האותיות ומטעם הנ"ל וד"ל.

וכמו כן ממש יובן גם כן באותיות המחשבה. דהנה כמו שהמדות אינן מערך ומחות השכל, עד שצריך להיות השפע מן השכל למדות ע"י בחי' המדות שבשכל כנ"ל, כך הנה אין ערך כלל לאותיות המחשבה לגבי עצם כח השכל הרוחני, וכמו שאין ערך לאותיות הדבור לגבי הבל המדות שבלב. והרי אנו רואים שהאותיות שבמחשבה מקבלים מן השכל, כמו שהדבור מקבל מקול הבל הלב, רק שבחי' קול דאותיות מחשבה נקרא קלא פנימאה דבינה דלא משתמע כו' כמ"ש במ"א. אם כן, בהכרח שצריך להיות גם כן ע"י בחי' ממוצע ע"ד הנ"ל בקול הבל הלב בדיבור שהוא ע"י אות א' דקול כו'. וכך יובן באותיות המחשבה גם כן, דהנה כמו על דרך תיבת ויאמר שבדיבור שמתחלק ע"י הברת אות א' דקול כנ"ל, כך תיבת ויאמר זה כמו שהוא במחשבה, כשחושב צירוף תיבה זו דויאמר, בהכרח שיבא סיבת אותיות מחשבה מחולקות האלה מבחי' אור השכל שמתלבש בתיבה זו ע"י בחי' ממוצע גם כן, שהוא מבחי' אותיות המחשבה ומקור הראשון להם, וגם הוא מבחי' אחרונה שבשכל. ועל ידם יומשך התחלקות האותיות ויאמר שבמחשבה כו'.

והענין הוא, כידוע, שהשכל יש בו גם כן בחי' אותיות, אלא שהן בהעלם ודקות גדול כלולים בעצם כח השכל הרוחני. שהרי אנו רואים שיש לכלל כח שכל בחי' אותיות שלו, דהיינו אופן התגלותו במציאות כך או כך. כמו שאנו רואים אשר שכל וסברא אחת, זה יכתוב בלשון זה, וזה יכתוב בלשון אחר, אף על פי שהמכוון אחד ממש כו' וכמ"ש במ"א. ובחי' אותיות הללו הכלולים בכח השכל למעלה הרבה מבחי' אותיות המחשבה. כשחושב את השכל כמו אותיות אדון עולם שיש בו ענין שכלי בענין האדנות, וחושב אותיות אדון עולם במחשבה שבאים במורגש ובהתחלקות. אך קודם שיחשוב אותם, יש בהשכלת ענין אדון עולם אותיות אדון עולם בשכל זה עצמו. רק שאינן נרגשים מרוב דקותם והתכללותן בשכל זה דאדון עולם (ונמצא יש גם כן כ"ב אותיות רוחניים בשכל כמו שיש במחשבה כ"ב אותיות. ואין זה דומה לענין אות הא' שבקול פשוט, שאין בקול פשוט התחלקות כ"ב אותיות כמו בכ"ב אותיות המחשבה).

והנה בחי' אותיות שבשכל עצמו הוא בחי' ממוצע שיש בו מבחי' עצמית השכל, שבלא אותיות כלל. וגם הוא מבחי' מקור אותיות המחשבה. אם כן, יובן גם כן כשצריך לחשוב אדון עולם, צריך להיות ע"י בחי' ממוצע זה, והוא אות הא' שבשכל, שהוא ראשון לכ"ב אותיות המחשבה, ועל ידו יתחלקו אותיות אדון עולם במחשבה כו', לפי שהוא בהעלם ודקות יותר ממהות אותיות המחשבה, וכנ"ל בהברת אות הא' שבקול הפשוט שהוא גם כן בבחי' ההעלם יותר מאותיות התיבה שבדבור, על כן הוא בחי' ממוצע. וכך האות א' שבשכל הרי קול הפנימי שנמשך מבינה שוכן ומלובש בו, שעל ידו יתחלקו אותיות המחשבה בכ"ב אותיות וכל

להבין ענין תקיעת שופר

פרטי צרופיהן, והוא ענין ה' גבורות מנצפ"ך דאימא המחלקים אותיות המחשבה, כמו התחלקות הקול גשמי בה' מוצאות כידוע⁵ וד"ל.

והנמשל מכל הנ"ל יובן למשכיל למעלה בבחי' אותיות המחשבה ואותיות הדיבור למעלה, דהנה ידוע⁶ שבי' נברא העולם הבא שהוא בחי' אות א' מבחי' אותיות ממחשבתו ית', ובה' נברא העולם הזה הוא בחי' אותיות הדבור העליון, הוא ענין עלמין סתימין ועלמין דאתגליין, עלמין סתימין באותיות מחשבה שנמשכים מבינה דאצילות, ועלמין דאתגליין שנבראו מבחי' אותיות הדיבור. וכמו שבצרופי אותיות דבור העליון (שכללותן ה' שהן ה' מוצאות הפה), יש בחי' ממוצע שמביא ההשפעה מבחי' הבל לב העליון דז"א כו', והוא ע"י בחי' אות הא', הנשמע בקול הפשוט שיוצא מבחי' הבל הלב דמדות דז"א, כמו שכתוב⁷ קול ה' בכח, בכ"ח אתוון. דצירוף אדני מקור כל הנבראים כו' גם הוא מבחי' אותיות הדיבור כנ"ל במשל. כך הוא בבחי' עלמין סתימין שנמשכו מאותיות המחשבה העליונה דאצילות, שנקראים עלמין דאתכסיא. כל בחי' התחלקות הצרופים הוא ע"י בחי' ממוצע דהיינו, בחי' אות הא', הראשון לכל כ"ב אותיות המחשבה העליונה, שהוא בעולם ודקות בשכל והשגה דינה עצמה, ויש בו מבחי' בינה ומבחי' האותיות דמחשבה, על כן הוא הממשיך אור הבינה באותיות המחשבה, כמו שאות הא' דקול הלב מחמתו, מאיר המדות בדבור כו'.

וזהו שעולם הבא שרשו בבינה כידוע⁸, ועולם הזה שכולל כללות העולמות הוא בבחי' מלכות שנקראת ה' תתאה. ומאחר שעולם הבא נברא באות יו"ד שבמחשבה דינה, הרי נמשך לאות יו"ד זה מבחי' עצמיות אור השכל שבבינה ע"י בחי' ממוצע הנ"ל, ומאות י' זה הנשמות מקבלים בעולם הבא כו'. וכמו כן הנשמות נהנין מזיו השכינה שהוא בחי' המלכות, בחי' הדבור בגן עדן עכשיו. וזה שכתוב⁹ כי ב"ה צור עולמים, ביו"ד העולם הבא ובה"א העולם הזה, בינה ומלכות, ולפי שבחי' ה' גבורות מנצפ"ך דינה שמחלקים אותיות המחשבה נמשכים לדבור שנקרא ה' מוצאות כו', כמאמר הידוע¹⁰ דאימא אוזיפת מנהא לברתא, וכמו שכתוב¹¹ כאמה בתה, לכך אמר צור עולמים כמו שכתוב¹² מן העולם ועד העולם כו' וד"ל.

ומעתה יש להקדים הקדמה השנית, והוא בענין הנזכר בעין חיים¹³ תמיד בבחי' יחוד דאבא ואימא, שנמשך בחי' טפת אבא כו'. דהנה מבשרי אחזה, להיות שאנו רואים כאשר ישכיל איזה שכל וסברא חדשה, שבודאי הרי יש לה מקור מוצא שמשם נובע ונמשך והוא הנקרא משכיל שמשכיל כל שכל ודבר חכמה מן בחי' העולם לגילוי. ומקור זה הוא הנקרא כח השכל, דהיינו מה שיש בכחו להשכיל ולהמציא דבר חכמה כמו שהוא קודם שמשכיל וממציא איזה שכל בגילוי, וכלול בו כל מה שיכול להשכיל שכליים וסברות. ואם כן, לאחר שנמשך

(5) לקו"ת אמור לו, א. סה"מ תקס"ח ח"א ע' רסז: 6) מנחות כט, ב: 7) תהלים כט ד: 8) זח"ג פב, ב. תניא אגה"ק סימן ה (דף קז, א): 9) ישעיה כו ד (בשינוי): 10) ראה זח"א ר, א: 11) יחזקאל טז מד: 12) דברי הימים-א טז לו: 13) שער רפ"ח נצוצין (יח) פרק ה. שער המוחין (כ) פרק ה. ועוד:

להבין ענין תקיעת שופר

ממנו איזה דבר שכל וחכמה, אין לו ערך כלל לגבי כח השכל ההיולי הנקרא מקור כל שכליים. אך אף על פי כן, מכח זה נמשך גילוי שכל זה רק שנמשך מאין ליש, והרי זה דומה להתהוות טיפה במוח, שהיא גם כן הרי נמשכת מבחי' פנימיות המוחין שהוא כח המשכיל ההיולי הנ"ל, דהיינו מבחי' הלחלוחית שבמקור המוחין, שמשכיל ומצמיח כל שכל, משם מתהווה טיפה הרוחניות שבמוח, ואחר כך מתגשמת במוח ונעשה טיפת מוחין גשמיים. ובבואה בחוט השדרה מתגשמת יותר, והיה למהות זרע כו'. וקודם שמתהווה הטיפה בהגשמה במוח הרי היא כלולה בבחי' כח המשכיל הרוחני הנ"ל, רק שהוא בחי' השפעה גשמיית דכח המוחין הרוחניים, על כן מתגשמת בכלי המוח. ואף על פי כן, הרי יש בטיפה זו מבחי' מהות ועצם כח המשכיל, שהרי מולדת נפש הולד בדומה למוליד בבחי' נפש השכליית שלימה, קרוב למהות נפש השכליית דאב כידוע, ואף על פי שלאחר שמתגשמת בחוט השדרה אין לה ערך כלל וכלל לגבי עצם נפש המוליד, אף על פי כן מולדת בדומה למהות נפשו וכו'. והרי זה כמו הגרעין שיצמיח פרי שלם, ודוקא גרעין, שאף על פי שאינו מערך התפוח, שהרי הוא קשה ואין בו טעם, והוא גשמי וממשי יותר, מכל מקום הוא מבחי' עצם הפרי יותר מבשר הפרי כו'. שהרי בשר הפרי אף על פי שיש בו טעם, אינו מצמיח פרי שלם מחדש, לפי שאינו בחי' עצמיות הפרי, רק מה שנתגדל ונתפשט בו בבחי' תוספת כו' וכמ"ש במ"א. וכך הוא בענין הטיפה דנהגם שהיא בבחי' ההגשמה, מכל מקום הרי היא מבחי' עצמיות דנפש המוליד יותר מהשפעת דבר חכמה מכח המשכיל, אף על פי שהוא רוחני יותר מן הטיפה, עם כל זה איננו בחי' עצמיות דכח המשכיל שבעצם הנפש. על כן הטיפה דווקא תוליד בדומה למהות הנפש.

וזהו ההפרש בין תולדות הנשמות לתולדות המלאכים, דשרש התולדה של המלאכים מזיווג נשיקין דאו"א, שהוא אתדבקות רוחא ברוחא חב"ד בחב"ד כו', דהיינו שנמשך הארת החכמה לבינה מאין ליש ממקור החכמה דאצילות, כמו בחי' כח המשכיל למטה שמשכיל שכל בגילוי כנ"ל. אבל שרש הנשמות מזיווג גופני דזו"ג, שנמשך בחי' מייזן דוכרין דז"א מבחי' פנימיות המוחין דאבא הנקרא טיפת אבא, על דרך משל התהוות הטיפה במוח שאף על פי שהוא בהגשמה מאד, מכל מקום הוא מבחי' עצמות כנ"ל, כך בחי' טיפת אבא למעלה הוא מבחי' עצמיות דמקור החכמה דאצילות, ומוליד בדומה לו שהוא לבחי' עצמיות המאציל כו'. וזהו אדם אדמה לעליון¹⁴ וכמו שכתוב¹⁵ בצלמנו כו'. ואין זה רק בבחי' הנשמה ששרשה הראשון בבחי' פנימיות אבא. וזהו שכתוב¹⁶ כי אתה אבינו כמ"ש במ"א¹⁷ וד"ל.

וזהו גם כן שרש ענין ראש השנה שהוא בחי' בנין הנוקבא. ויש בזה ב' ענינים, האחד בשכיל השפעה לעולם דבי"ע, וצריך להמשיך מוחין חדשים לזו"ג מבחי' מוחין דאבא. והב' בשכיל בחי' תולדות הנשמות, שהוא ענין בריאת אדם הראשון, שבכ"ה¹⁸ באלול נברא העולם, ואדם הראשון ביום הו', שהוא ראש

14) לשון הכתוב ישעיה יד ד. ראה תורת חיים בראשית ו, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' קכב. וש"נ: 15) בראשית א כו: 16) ישעיה סג טז: 17) ראה תורה אור צג, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' כו. במדבר כרך ד ע' א'תקצט: 18) ראה מדרש רבה ויקרא כט, א. פסיקתא דרב כהנא פסקא כג אות א:

להבין ענין תקיעת שופר

השנה. ומה שכתוב¹⁹ זה היום תחלת מעשיך, קאי על אדם הראשון שבשבילו נברא העולם. וענין תקיעת שופר הוא על בחי' המשכת פנימית המוחין דאבא ממקורא דכולא, שהרי השופר שרשו בבחי' פנימיות עתיק יומין שמאיר בפנימיות אבא. והמשכת מוחין דאבא לזו"נ בשביל תולדות אדם הראשון שהוא בחי' תולדות הנשמה, הוא מבחי' פנימית ועצמות המוחין שהוא בחי' טיפת אבא כנ"ל שמוליד בדומה לו, וכמו שכתוב²⁰ ויברא ה' אלקים את האדם בצלמו כו' וד"ל.

ולהבין זה בתוספת ביאור, הנה ידוע²¹ דז"א דאצילות הוא בחי' המדות דאצילות, בחי' ו' קצוות, חסד גבורה תפארת כו', והן מקור כל ההמשכות שנמשכו לעולמות בריאה יצירה עשיה ע"י בחי' המלכות שהוא דבור העליון. וכמו שכתוב בזהר²² ששת ימים עשה ה' כו'²³ ולא בששת, לפי שו' יומין עילאין עשו כו'. והנה בחי' המדות דאצילות מקבלים מוחין מבחי' חכמה ובינה דאצילות, על דרך משל המדות בלב האדם שנמשך שכל וטעם למדותיו, כמו שכתוב²⁴ לפי שכלו יהולל כו'. כמו שהאהבה שבלב יש לה טעם ושכל למה יאהוב, והשכל והטעם שבמדות הוא מצומצם רק לפי אופן מהות המדה בלבד, ואין לו ערך לגבי עצם השכל כו', וכך בחי' המוחין שנמשכים במדות דאצילות, אין להן ערך לגבי עצם המוחין דחכמה ובינה כו', לפי שנתצמצם בשינוי מהות להיות מוחין למהות מדות כו'.

וזהו עיקר ענין ששת ימי בראשית ששרשם בבחי' ו' קצוות דאצילות, ביום הא' נמשך מוחין לחסד דז"א, וביום הב' לגבורה, והיינו בכלל ו' אלפים שנה דהוי עלמא, אלף הא' בבחי' חסד דז"א כו', וכמו שכתוב²⁵ כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כו', ובכל ראש השנה וראש השנה מתחדש חידוש חיות העולמות ממקורם בו' קצוות דאצילות. ועל כן מקורם גם כן צריך חידוש המוחין מאז"א, וזהו²⁶ אמרו לפני מלכיות כו'. וכן ענין²⁷ זכרון ליום ראשון שהוא לעורר מחדש בחי' בנין העולמות ממקור הראשון, שהוא חכמה דאצילות, שנמשך ממנה מוחין חדשים לז"א, וכמו שכתוב²⁸ כולם בחכמה עשית. ועל דרך משל אדם העושה מלאכת חבירו מצד אהבתו אותו, שכל שעה צריך חידוש המשכה מן השכל שבמוח במדת האהבה, כדי שלא ירפה ממלאכתו כו'. וכך בחי' חסד עליון דז"א, צריך המשכות מוחין תמיד מאור אבא, כדי שלא ירפה מלאכתו והשפעתו למטה בכי"ע, וכך הוא בשאר ההמשכות דו' קצוות דז"א וד"ל.

אך כל זה הוא רק בחי' היצוניות ההמשכה לז"א ונוקבא בשביל העולמות, ועל כן נק' ו' ימי המעשה, אבל בחי' פנימיות ההמשכה מבחי' פנימיות מוחין דאבא, הוא בחי' המשכת טיפת אבא בשביל תולדות הנשמות דאדם הראשון, שהוא מבחי' עצמיות כח החכמה שבעצמיות כח המאציל כנ"ל. והן בחי' המוחין פנימיים שנמשכים לזו"נ בשביל זיווג להוליד נשמות, והוא עיקר ענין ראש השנה שבו נברא אדם הראשון כנ"ל וד"ל.

(19) ראש השנה כז, א: 20) בראשית א כז: 21) עץ חיים היכל א"ק שער א ענף ה. ראה תניא אגה"ק סימן כה (דף קמ, ב). תורה אור ד, א. ועוד: 22) ראה ח"ג צד, ב: 23) שמות כ יא: 24) משלי יב ח: 25) תהלים צ ד: 26) ראש השנה טז, א: 27) שם כז, א: 28) תהלים קד כד:

להבין ענין תקיעת שופר

ואחר ב' הקדמות הנ"ל, יובן שרש ענין תקיעת שופר, שהוא בחי' קול פשוט דוקא היוצא מהבל הלב כידוע. בהיות ידוע דעיקר מקור העולמות הוא מדת מלכותו ית', כמו שכתוב²⁹ מלכותך מלכות כל עולמים, ובראש השנה שהוא זמן חידוש העולם, זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון²⁷, צריך לחדש לבחי' מדת המלכות ממקורו הראשון, והוא מבחי' עולם התענוג העליון מקור החכמה. כמו על דרך משל הנ"ל בכח המשכיל, שמשפיע שכל או שמתהווה טיפה במוח, שהוא רק ע"י בחי' התעוררות כח התענוג שבעצם הנפש בכח המשכיל, והוא שורשה בבחי' הלחלוחית כו' כמ"ש במ"א³⁰. וכך גם בבחי' התחדשות מדת המלוכה, דהיינו ע"י שיהי' רצון ותענוג במדה זו, צריך להמשיך תענוג זה ממקורו, שהוא בחי' עצמיות כח התענוג העליון שבעצמיות המאציל, שממנו מקור לחכמה שנקראת ראשית, כידוע.

והנה הטעם שצריך לעורר ולהמשיך מדת המלכות שיהי' לו בה תענוג, הענין ידוע להיות על דרך משל באדם, שאינו מתענג ממה שהאברים במילים ונשמעים לרצונו, מאחר שהן מבחי' עצמותו. מה שאין כן בזולתו הנפרד יתענג מביטול זה, וכן המלך עיקר התענוג במלכותו, הוא מביטול עבדיו הנפרדים כו'.

אך הנה במלכותא דרקיע אינו כן, שאם הי' בחי' פירוד הנבראים בעלי גבול ענין פירוד אמיתי, דהיינו שהי' עיקר התהוותן מעצמן ולא מבחי' אור האלקי, כמו העבדים שהן מהות דבר מתחלה בפני עצמם, רק שבמילים אל אדוניהם, אז היה שייך לומר בחי' התענוג במדות המלוכה להיות מלך על עם נפרדים. אבל באמת הרי ממך הכל כתיב³¹, כי מאמיתית המצאו נמצאו כו'³², ונקרא³³ עילת העילות, רק מה שהן בבחי' יש נפרד הוא ע"י בחי' הצמצום, שצמצם אור עצמותו כדי שיהי' בחי' יש ודבר כו' כידוע. אם כן אין זה בחי' פירוד אמיתי לגבי העצמות, ואין התענוג במלוכה עליהם כל כך, ועל כן צריך המשכה במלוכה זו מבחי' התענוג העליון שברצונו הפשוט בעצמות המאציל, משם נמשך בראשית הגילוי שהוא החכמה, ומן החכמה נמשך למדות והוא בחי' המשכת המוחין לזו"נ בשביל בנין העולמות כנ"ל. וכמו כן יובן ענין המשכת התענוג הפנימי יותר, מפנימיות ועצמות המאציל לפנימיית אבא הנקראת טיפת אבא, בשביל היחוד לתולדות אדם הראשון כנ"ל וד"ל.

והנה כדי לעורר לבחי' התענוג הפשוט שבעצמות, אין די לעוררו בדיבור אלא רק בבחי' קול פשוט דוקא. והטעם הוא כי הדיבור הוא בחי' ההתפשטות לזולתו, ומבואר למעלה שאין במלכות בחי' התענוג וצריך להמשיך בו תענוג. ומאחר שכל עיקר ענין המשכה הוא רק שיהיה תענוג בדבור שהוא המלכות, כמו שכתוב³⁴ דבר מלך כו', אם כן איך יכולים לעורר בדיבור מאחר שהוא עצמו צריך המשכות תענוג כו' וד"ל.

(29) תהלים קמה יג: (30) סידור עם דא"ח דף קנו, א. ביאורי זוהר להצ"צ ע' תרכט. ראה סה"מ תרכ"ו ע'

לג: (31) דברי הימים א כט יד: (32) ראה רמב"ם הל' יסודי התורה א, א: (33) הקדמת תקוני זוהר דף יז, א:

(34) קהלת ח ד:

להבין ענין תקיעת שופר

ויובן זה עוד בתוספת ביאור, וגם להבין למה בקול פשוט דוקא, הנה יש להקדים משל אחד, והוא כמו אדם שעושה מלאכה מצד איזה תענוג ורצון שיש לו בה, והנה ודאי שצריך להשכיל בשכל וטעם גם כן למה יעשה כך, ובודאי יש לו פנימית כוונה בה. ואחר שהשכיל ומכוין בה נמשך שכל וכוונה זו למדות שבלב שלבו יתפעל לעשות, והמדות מתלבשים בכח העשיה הגשמית. ונמצא כח התענוג משפיע תענוג במלאכה זו לכח השכל, וכח השכל משפיע שכל ופנימיות כונה למדות, והמדות הן המשפיעים לעשיה ומלובשים זה בזה התענוג בשכל והשכל במדות והמדות במעשה. אך אם הוא עיף ורפה ידים במלאכתו, צריך לעורר מחדש לכח התענוג שישפיע תענוג לראשית ההשכלה ופנימיות הכוונה שיש לו באותה המלאכה, והשכלה זו נמשכת למדות ומן המדות למעשה המלאכה, ואם לאו היה בטל ממלאכתו מחמת רפיון ידים וכיוצא. והנה ודאי אי אפשר לומר שהחיצוניות דעשיות המלאכה או חיצונית המדות שבמעשה המלאכה יעוררו לכח התענוג מחדש, וגם אפילו פנימיות השכל והכוונה שבמלאכה, אי אפשר שיעורר לכח התענוג להיות בה השפעת תענוג, מאחר שהשכל והכוונה עצמן צריכים להמשכת והשפעת התענוג. ואם לאו לא היה בפנימיות כוונה והשכלה, כי השפעת התענוג הוא הממשיך הכוונה כו'. ומכל שכן המדות והמעשה שאין ביכולתם לעורר לכח התענוג, אלא צריך שיעורר לתענוג דוקא ממהות הנפש עצמו, שכח התענוג נמשך משם להיותו מקור כח התענוג. על כן משם דוקא יוכל להיות התעוררות לכח התענוג שישפיע תענוג לשכל ומשכל למדות. וכמו השפעות תענוג להמשיך שכל או טיפה מכח המשכיל, שצריך שיעוררו לעצמות כח התענוג ולא מבחי' גילוי לבד, מאחר שהגילוי תענוג עצמו צריך למקורו כו'. וכמו כן לעורר מחדש מוחין דאבא שיומשך במדות כו' צריך גם כן לעורר מבחי' עצמות דאור אבא ולא מבחי' גילוי לבד מטעם הנ"ל וד"ל.

ועל פי משל זה יובן למשכיל למעלה בטעם תקיעת שופר בקול פשוט ולא בדבור, כי הנה בחי' ההמשכה לבריאות העולמות מאין ליש נקרא בשם מלאכה, כמו שכתוב³⁵ וישבות מכל מלאכתו, שהוא כמו בחי' עשיה גשמית, כמו שכתוב³⁶ ששת ימים עשה כו', ובמעשה מלובשים המדות דאצילות שנק' ו' ימי המעשה, ובמדות דאצילות מלובשים חכמה ובינה כמו השכל והכוונה פנימית שבמלאכה שנמשך למדות כנ"ל במשל, ובחכמה מלובש הארת והשפעת התענוג הפשוט שבעצמות המאציל כשעלה ברצונו הפשוט להאציל ולברא כו', וכל שעה היה מרפה ידיו מלעשות בריאת עולמות אם לא שמעוררים מחדש לכח התענוג הפשוט שבעצמות שיומשך תענוג פרטי לחכמה ומחכמה למדות ומעשה כנ"ל במשל.

והנה אי אפשר לעורר לעצמות כח התענוג ע"י העלאת החכמה, ומכל שכן שאין המדות והדבור והמעשה יכולים לעוררו, מאחר שהן עצמן צריכים לקבל השפעת התענוג. אלא צריך לעוררו מבחי' עצמות המאציל, שממנו מאיר כח התענוג הפשוט, שישפיע תענוג פרטי לכח השכל והחכמה שנקרא פנימית אבא,

(35) בראשית ב ב: (36) שמות כ יא:

להבין ענין תקיעת שופר

ומפנימית אבא דאצילות נמשך למדות ודבור ומעשה כנ"ל. ועל כן אי אפשר לעורר בדיבור וגם לא בשכל ומדות רק בבחי' קול פשוט היוצא מהבל הלב שהקול הפשוט הזה הוא מבחי' עצמיות דמשפיע, ויש בו גם כן מבחי' מקור דמקבל, והוא אות הברת הא' שהוא ראשון לכ"ב אותיות המחשבה והדבור כנ"ל בהקדמה א', על כן ע"י תקיעה בקול פשוט זה, יכול לעורר מן עצמיות המשפיע אל המקבל דוקא, דהיינו מבחי' עצמיות כח התענוג להשפיע תענוג לשכל, וכך מעצמיות כח השכל שנקרא טיפת אבא במדות כו', וכמו כן יכול לעורר מעצמיות לעצמיות, דהיינו מעצמות המאציל לעורר לעצמות התענוג, ועצמות התענוג מעורר לעצמות כח השכל שישפיע כו', וכל זה מפני שקול הפשוט מעורר לבחי' העצמיות, והוא בחי' ממוצע כנ"ל וד"ל.

אך הנה יש להבין עוד ענין אחד, והוא להיות שראש השנה הוא ראשית התחלות התהוות מקור למוחין דנוקבא, שהוא מקור כל התהוות העולמות מאין ליש כידוע, ואם כן הרי היה מההכרח שיחזור כל חיות העולמות למקורן הראשון על פי משל הנ"ל. אך הענין הוא דכל המשכות הנעשים ע"י השופר, גם בשביל השפעה לעולמות, הרי הוא רק בבחי' פנימיות האצילות להמשיך מוחין חדשים לזו"נ. אבל בחיצוניות דזו"נ שמהם מקבלים כל העולמות, אין בזה שינוי כלל, ואין השינוי רק בבחי' פנימית המוחין והאורות דזו"נ. שע"י המשכות מוחים חדשים מאירות יותר בבחי' הפנימיות ואם לאו אינם מאירים רק בהעלם גדול.

ויובן זה על דרך משל השינה שהוא הסתלקות המוחין, ולא נשאר מהמוחין רק בחי' רשימו ובהעלם גדול, ועיקר המוחין הם בבחי' מקיף עליו שהרי ישיב לשואלו קצת מעין השכל, והחיות בו בשלימות להרגיש כל כאב. ואמנם גם בחיות שבלב אינו מאיר רק בחי' קיסטא דחיותא בדפיקו דלבא, ובדפק שביד רק מבחי' אחוריים וחיצוניות החיות שבלב, וגם מן המוחין רק רשימו בהעלם גדול. אבל עם כל זה חיצונית חיות האיברים המה בלי שינוי, רק בבחי' פנימיות המוחין ופנימיות החיות שבלב אין ההארה רק בהעלם גדול כו'. וכך יובן למעלה בבחי' השפעות העולמות, שאינו רק מבחי' אחוריים וחיצוניות המדות והמוחין דאצילות, כידוע שאין בזה שינוי גם שהוא בבחי' שינה שהוא בחי' דורמיטא הסתלקות המוחין, יכול להיות ההשפעה לעולמות מבחי' החיצוניות ואחוריים שנשאר בהעלם, ואין השנוי רק בבחי' פנימיות המוחין והמדות שמאירים בבחי' פנימיות יותר. ואמנם בחי' הפנימיות מאיר לבחי' החיצוניות, שע"י הארת הפנימית יומשך תוספת עוז וכח לחיצוניות, ואם לאו יחלש כח החיצוניות. והיינו ענין משל הנ"ל דאם אין ההשפעה מבחי' התענוג לשכל ומשכל למדות ומעשה, יוכל להיות רפיון בעשייה גשמיית כנ"ל וד"ל.

ומעתה מתורין הקושיא הנ"ל איך לא יוחזר חיות העולמות למקורן בראש השנה, שעיקר המשכות המוחין לזו"נ הוא בבחי' הפנימיות של המוחין דזו"נ, ויוכל להיות השפעות העולמות מבחי' החיצוניות שלהם בלבד. רק שבחי' המשכות המוחין בבחי' הפנימיות, מועיל לחדש כח המשכת החיצוניות, כמוכן על פי משל הנ"ל וד"ל.

להבין ענין תקיעת שופר

וזהו ענין הנסירה בראש השנה בשביל בנין הנוקבא ליקח אחד מצלעותיו דז"א, כמו שכתוב³⁷ ויפל תרדמה על האדם כו' ויקח כו', שהוא בחי' שינה הסתלקות המוחים כו' כדי לבנות בנין הנוקבא בפרצוף בפני עצמו שהוא עיקר הנסירה להמשיך חסדים להמתיק הגבורות. ובוה ננסר פרצוף הנוקבא ונתחלק להיות פרצוף בפני עצמו, מה שאין כן קודם הנסירה ע"י המתקת הגבורות בחסדים, הרי היה כותל אחד לשניהם כמו שכתוב בפרי עין חיים³⁸. וכיאר הדברים בדרך קצרה, הנה ענין כותל אחד לשניהם, היינו שבחי' הגבורות של המשפיע והמקבל אחד הם, ויש להקדים תחלה ענין הידוע³⁹ בשרש מהות בנין המלכות, שהוא מבחי' הגבורות בחי' אור חוזר לקדמותו, כמשל האש שטבעו לעלות ולהסתלק למעלה, כך בחי' אור וחיות אלקות הנמשך להיות בעל גבול, טבע מהות האור והחיות הזה לעלות ולצאת מירידתו למטה, להתכלל למעלה באצילות במקור חוצבו, ונקרא בזהר⁴⁰ נהורא תכלא כמו אור הנאחו בפתילה שעולה ומסתלק, והיינו בחי' אור חוזר דמלכות. וכך הוא גם כן בחי' התגלות אורות דמדות דאצילות, שהן גם כן בטבע דאור חוזר לעצמותו, כי ענין ההתגלות של המדה כמו האהבה בהכל היוצא מן הלב, חוזר ההכל אל עצם המדה שבלב כמו שהכל הפה שבדבור חוזר למקורו כו'.

ונמצא מוכן על כל פנים, שהמשפיע שהן בחי' המדות דז"א, הוא בבחי' הגבורות, וגם המלכות מקור כל המקבלים הוא בבחי' הגבורה הכל בבחי' אור חוזר. והיינו ענין כותל אחד לשניהן בבחי' הגבורה דאור חוזר. וצריך להיות בחי' המשכות חסדים בז"א כדי להמתיק לבחי' הגבורות דנוקבא, ולהיות גם כן בבחי' המשכת חסדים למטה, משום שעיקר השפעות העולמות הוא בבחי' החסד, כמו שכתוב⁴¹ כי אמרתי עולם חסד יבנה, כדי להחיות רוח שפלים דבי"ע, צריך להיות ע"י בחי' חסדים שנמשל למים שיורדים מגבוה לנמוך כידוע⁴².

וזהו ענין הנסירה בבחי' המתקות הגבורות דנוקבא, שתהיה פרצוף מחסדים בפני עצמה ולא תוכלל בגבורות דז"א, שהוא היפך עיקר ומקור ענין ההשתלשלות מעצמיות המאציל כי חפץ חסד הוא⁴³, לפי שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים ע"י תורה ומצוות כידוע, וכמ"ש במ"א⁴⁴ בענין הסבי עיניך כו' שהם הרהיבוני כו'⁴⁵ וד"ל.

והנה זהו גם כן שרש ענין תקיעת שופר שהוא גנוחי גנח כו'⁴⁶ בשברים ותרועה כו', לשבר ולמתוק בחי' הגבורות דז"א שהוא בחי' יצחק שהוא בחי' פחד⁴⁷ ויראה, בבחי' ההסתלקות למעלה ולא לירד ולימשך למטה כלל. ועיקר ההמתקה דגבורות יצחק הוא ע"י יעקב אשר פדה את אברהם⁴⁸, דהיינו שע"י התעוררות רחמים רבים, מדתו של יעקב, פודה וממשיך למקור החסדים דאברהם. והוא בחי' חפץ חסד שבעצמות המאציל, שיומשך למטה בחי' גילוי אור אין סוף, ויהיה לו

(37) בראשית ב כא: (38) שער ראש השנה פרק ב. ועוד: (39) לקו"ת נשא כא, ד. סה"מ תקס"ה ע' תתפה: (40) ח"א נא, אי"ב: (41) תהלים פט ב: (42) ראה תניא אגה"ק סימן יב (דף קיז, א). לקו"ת דרושים לראש השנה סא, ג. אוה"ת דרושים לשמיני עצרת ע' א'תשפג: (43) מיכה ז יח: (44) ראה זח"ג פד, א. תורה אור ויחי מז, ג. לקו"ת במדבר מט, א. שיר השירים לו, ב"ג: (45) שיר השירים ו ה: (46) ראש השנה לג, ב: (47) ראה בראשית לא מב: (48) ישעיה כט כב:

להבין ענין תקיעת שופר

דירה בתחתונים ע"י תורה ומצוות עד למטה מטה דוקא, גם בבחי' החושך וההסתר דנוגה דעשיה. והוא מה שאמרו⁴⁹ דנתאזה הקב"ה כו' דהיינו שנמשך בחי' תענוג מבחי' עצמיות המאציל בהמשכת גילוי אור אין סוף למטה דוקא. וזהו עיקר ענין התקיעה באופן סדרן, כמו שכתוב בזהר⁵⁰ דיעקב ואברהם אחידים ביצחק כו' להמתיק הגבורות שבו כו' וד"ל.

אך עדיין יש להבין למה צריך להמתיק הגבורה דיצחק דוקא בחסדים, ולמה לא נמשך בחי' החסדים עצמם ממקורם כו'. אמנם הענין הוא דדוקא בחי' גבורות דיצחק צריך להמתיק בחסדים, שאז הן יותר טובים לעולמות מבחי' כח החסדים עצמם לפי שעיקר ההשפעה ברבוי אור וחיות ביותר אינו אלא ע"י בחי' הגבורות דוקא, לפי שיש בהם תגבורת אור וחיות בכח עצום, יותר מכח החסדים. וראי' מדם הוא הנפש⁵¹ שהוא בבחי' הגבורות והוא עיקר המחיה לאדם כו'. וכן כל השפעות ברבוי גדול, הוא ע"י הגבורות כמו הגשמים שיורדים בגבורה, ובני חיי ומזוני במזליא תליא⁵², בבחי' גבורות ולא בזכותא היכל החסד, כמו שאמרו⁵³ שולחן בצפון וכמ"ש במ"א כו'. והטעם ידוע⁵⁴ לפי שהחסדים שרשם בחכמה שהוא בבחי' הקרירות, והגבורות שרשם מבינה מבחי' החמימות, ורבוי האור והחיות בתגבורת, כי כל חום מוליד ומרבה כמו כשאינו יורה כחץ בגבורת החמימות אינו מוליד כו'⁵⁵ וכמ"ש במ"א וד"ל.

וזהו וארבה את זרעו⁵⁶, ארבה בגימטריא יצחק, שהוא בבחי' הגבורות, על כן אמר⁵⁷ כי ביצחק יקרא לך זרע כו'. אך מצד אחר אין בחינות הגבורה טובים, לפי שהן בבחי' הסתלקות והתכללות למעלה כטבע רשפי אש כנ"ל, וצריך להמשיכן למטה ע"י כח החסדים שממתיק אותן, והיינו ע"י בחי' יעקב שממתיק ליצחק בבחי' החסדים דאברהם, כדי שיהיו נמשכים בחי' גבורה דיצחק למטה. ואז כחן רב יותר מכח החסדים להשפיע ולהחיות בתגבורת אור ושפע בלי גבול כנ"ל וד"ל.

וזהו טעם ענין הנסירה, גם כן להמתיק לבחי' גבורות דז"א דוקא בחסדים, שאז ירד האור וכח להיות גם בחי' המלכות פרצוף בפני עצמה בחסדים כו' וד"ל. וזהו שאנו מוצאים שעיקר ומקור כל הברכות לעולם המשיך יצחק דוקא, ולא מצינו ענין ברכות כאלה לא לאברהם ולא ליעקב. והגם שיעקב בירך לבניו לא ברכם בברכות כאלה מטל השמים ומשמני הארץ⁵⁸, רק שהגיד להם העתיד לבא על זרעם באחרית הימים⁵⁹, רק משה ברכם אך לא כיצחק, לפי שממנו דוקא מקור הברכות כשנמשך למטה מטעם הנ"ל וד"ל. ומה שלא רצה יצחק לברך את יעקב אלא לעשו, הענין הוא לפי שבחי' גבורה דעשו הן בפסולת הגבורה דיצחק, ולפי דעת יצחק לא היו מתבררים עתה, אם לא ע"י הברכות. וזה שכתוב⁶⁰ כי ציד בפיו, נשמות הגרים רבי מאיר ורבי עקיבא כו'. ויעקב שלבש בגדי עשו המשיך הברכה שיבוררו הניצוצים בעשיה עתה, ולא יתארך זמן בירורים כל כך, ויבא משיח במהרה בימינו אמן וד"ל.

49) פסיקתא רבתי פרשה ז: 50) ראה ח"ג ק, א: 51) ראה דברים יב כג: 52) ראה מועד קטן כח, א:

53) יומא כא, ב: 54) ראה לקו"ת ויקרא כ, א. פירוש המלות כז, ב: 55) ראה חגיגה טו, א. זח"ג ערב, א:

56) יהושע כד א: 57) בראשית כא יב: 58) שם כז כח: 59) שם מט א: 60) שם כה כח: